

Nacionalni okvir za mikro- kredencijale (MC) (preporuke)

Crna Gora

Ishod 3.1

Metapodaci dokumenta

Naziv projekta	MOOC zasnovani mikro-kredencijali za profesionalni razvoj nastavnika
Skraćenica	CRED4TEACH
Broj	101082858
Naziv ishoda	Preporuke za nacionalne procedure za mikro-kredencijale (MC)
Broj ishoda	3.1
Radni paket	WP3 Kreiranje institucionalnih i nacionalnih MC politika
Glavni partner	P9
Učesnici	P15, P1, P2
Jezik	Crnogorski
Datum objave	18.07.2024.
Nivo diseminacije	Osjetljiv

Istorija dokumenta

Verzija	Datum	Učernici	Status
0.1	31.05.2024	P15	Nacrt
0.2	18.07.2024	P15, P1, P2	Finalna verzija

Izrada ove komunikacije je finansirana od strane Evropske unije. Međutim, mišljenja izražena u njoj su isključivo mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizuelnu industriju i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni Izvršna agencija EACEA ne mogu biti odgovorni za njih.

Sadržaj

1. Mikro-kredencijali u evropskom sistemu visokog obrazovanja	6
1.1. Izazovi za Agencije za obezbjeđenje kvaliteta	8
1.2. Ključni principi mikro-kredencijala	9
2. Regulatorini okvir za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju u Crnoj Gori	11
2.1. Unapređenje kvalifikacija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja	13
2.2. Proces akreditacije mikro-kredencijala	15
Zaključak	22
Reference	23
Opis projekta	25

Lista skraćenica

A3ES - Agencija za ocjenjivanje i akreditaciju visokog obrazovanja
ACQAHE - Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja
AZVO - Agencija za znanost i visoko obrazovanje
BAQUAL - Bolje akademske kvalifikacije kroz osiguranje kvaliteta
EACEA - Evropska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu
ECTS - Evropski sistem prenosa i akumulacije kredita
EHEA - Evropski prostor visokog obrazovanja
ENQA - Evropska asocijacija za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju
EQF - Evropski kvalifikacioni okvir
ESG - Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja
HE – Visoko obrazovanje
HEI – Institucije visokog obrazovanja
IMINQA - Implementacija i inovacija u osiguranju kvaliteta kroz vršnjačko učenje
MC – Mikro-kredencijali
MICROBOL - Mikro-kredencijali povezani sa Bolonjskim ključnim obavezama
MOOC - Masivni otvoreni onlajn kursevi
MQF - Crnogorski kvalifikacioni okvir
MŠVvaŠ - Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i sporta, Slovačka
NQF - Nacionalni kvalifikacioni okvir
QA – Obezbjeđenje kvaliteta
QC - Savjet za kvalifikacije
QF-EHEA - Kvalifikacioni okvir za Evropski prostor visokog obrazovanja

Uvod

Dokument "Nacionalni okvir za mikro-kredencijale (MC) - preporuke" nastao je kao rezultat učešća Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u okviru Erasmus+ projekta "Mikro-kredencijali za profesionalni razvoj nastavnika" (MOOC zasnovani mikro-kredencijali za profesionalni razvoj nastavnika - CRED4TEACH).

Glavni cilj projekta je unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika u Albaniji, Crnoj Gori i Ukrajini uvođenjem i uspostavljanjem mehanizama za kreiranje i prepoznavanje mikro-kredencijala koristeći MOOC zasnovane pedagogije. Projekat ima za cilj da pozicionira mikro-kredencijale kao održive alternative formalnim kursevima kontinuiranog profesionalnog razvoja, doprinoseći unapređenju putanja učenja zasnovanih na kreditima unutar kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika.

Kroz projekat, organizovana je obuka za predstavnike partnerskih institucija na temu "Profesionalni razvoj nastavnika u Ukrajini, Crnoj Gori i Albaniji: konceptualizacija i akreditacija mikro-kredencijala". Obuka je održana početkom februara 2024. godine u Lisabonu u organizaciji Univerziteta Aberta. Cilj obuke bio je definisanje kratkih programa za potrebe profesionalnog razvoja nastavnika. Tokom tri dana, predstavljena su različita rješenja, od onih koja su se fokusirala na nastavnike nižih nivoa obrazovanja do onih koja su se fokusirala na programe za nastavnike u oblasti visokog obrazovanja. Predstavljani su primjeri portugalskog sistema obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju, kao i primjeri razvoja mikro-kredencijala u partnerskim zemljama. Kroz praktični dio obuke, učesnici (predstavnici agencija i institucija visokog obrazovanja) definisali su ključne izazove kao i buduće aktivnosti u procesu realizacije projektnih aktivnosti - kreiranja preporuka za stvaranje nacionalnih i institucionalnih okvira za razvoj mikro-kredencijala za profesionalni razvoj nastavnika.

Trenutni pravni okvir u Crnoj Gori ne prepoznaje mikro-kredencijale kao oblik kratkih programa/kurseva, ali prepoznaje posebne programe obuke u oblasti cjeloživotnog učenja koje mogu pružati institucije visokog obrazovanja. Zato se ovaj dokument fokusira prvenstveno na korišćenje postojećeg pravnog okvira, jer uvođenje, razvoj i implementacija novog zakona (ili čak kreiranje i usvajanje amandmana na zakon kao i prateće zakone) traje značajno duže. Ipak, ovaj okvir sa preporukama za uvođenje i prepoznavanje mikro-kredencijala može biti prvi korak u uvođenju potrebe za takvim promjenama.

Prema Zakonu o visokom obrazovanju, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta je nadležna za procese obezbjeđenja kvaliteta na nivou visokog obrazovanja. Dakle, svi programi koje pružaju institucije visokog obrazovanja a koji rezultiraju sticanjem odgovarajućih kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja su u nadležnosti postupaka evaluacije koje sprovodi Agencija. Iz tog razloga, ove preporuke za nacionalni okvir pokrivaju samo one kratke programe/kurseve (mikro-kredencijale) koje nude institucije visokog obrazovanja u oblasti visokog obrazovanja.

Da budemo precizniji, ovaj okvir se fokusira na postupke i modele kratkih programa/kurseva (mikro-kredencijala) za unapređenje kvalifikacija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja, koje pružaju institucije visokog obrazovanja.

U procesu kreiranja ovog dokumenta, pratili smo trendove u evropskom prostoru visokog obrazovanja sa posebnim osvrtom na preporuke na temu mikro-kredencijala koje daju ENQA i druge međunarodne organizacije, kao i na razvoj preporuka za razvoj kratkih kurseva usmjerenih na profesionalni razvoj nastavnika, što je takođe fokus CRED4TEACH projekta.

Okvir sadrži predloženu definiciju mikro-kredencijala, zasnovanu na različitim pristupima i definicijama pojma unutar Evropskog prostora visokog obrazovanja. U zavisnosti od ciljne grupe za koju su programi za sticanje mikro-kredencijala namijenjeni, institucije mogu birati između dva pristupa - ako su ciljna grupa studenti, mikro-kredencijali se mogu uvesti dopunjavanjem već postojećih studijskih programa bez sprovođenja akreditacionog postupka od strane Agencije (ako te promjene nisu veće od 30ECTS na nivou studijskog programa). Ako su ciljna grupa diplomirani studenti, profesori ili treća lica u oblasti obrazovanja (nastavnici na predškolskom, osnovnom i srednjem nivou obrazovanja), institucija treba akreditovati takve kratke programe.

Institucije visokog obrazovanja u Crnoj Gori koje su partneri u projektu, Univerzitet Crne Gore i Univerzitet Mediteran, bile su uključene u sve faze pripreme ovog dokumenta i doprinijele su njegovom stvaranju iz perspektive institucija koje će biti kreatori MOOC zasnovanih mikro-kredencijala za potrebe projekta.

1. Mikro-kredencijali u evropskom sistemu visokog obrazovanja

Mikro-kredencijali nisu nova tema. U posljednjih nekoliko godina, termin mikro-kredencijali se vrlo često koristi u oblasti visokog obrazovanja (ali i u drugim oblastima i vrstama neformalnog učenja) sa aspekta rastuće potrebe za stvaranjem kratkih programa koji će unaprijediti vještine studenata, odnosno nadograditi stečene vještine kroz formalni oblik obrazovanja. Cilj je bio pripremiti studente za radno mjesto i sve brže promjene i potrebu za brzom adaptacijom na te promjene, kao i sa aspekta kreiranja politika, stvaranja fleksibilnih putanja učenja, odnosno stvaranja jače veze i saradnje između univerziteta i tržišta rada.

Sa sve većom upotrebom termina mikro-kredencijali, postoji i potreba za jasnom definicijom ovog pojma, karakterizacijom i opštim pitanjem uređenja i kreiranja odgovarajućih regulativa za mikro-kredencijale. Sve ove inicijative su motivisane, prije svega, potrebom za brzom i fleksibilnom adaptacijom na zahtjeve tržišta rada.

Mnoge međunarodne, regionalne i nacionalne inicijative, kreatori politika i institucije visokog obrazovanja bavili su se pitanjem definisanja mikro-kredencijala i potrebom za jasnim regulatornim okvirom koji bi omogućio fleksibilno kreiranje, potvrđivanje i prepoznavanje mikro-kredencijala ne samo unutar nacionalnog sistema visokog obrazovanja, već i šire. Dodatno, u procesu definisanja mikro-kredencijala, jedno od ključnih pitanja je obezbjeđenje kvaliteta (QA) ovih programa, što rezultira lakšim prepoznavanjem mikro-kredencijala u oblasti visokog obrazovanja, kao i na tržištu rada.

Obezbjeđenje kvaliteta je opravdano UNESCO-vom definicijom mikro-kredencijala, koja navodi da mikro-kredencijali treba da zadovolje "standarde potrebne za relevantno obezbjeđenje kvaliteta" (UNESCO, 2022).

Tema mikro-kredencijala bila je prisutna i u projektu Microbol (Mikro-kredencijali povezani sa Bolonjskim ključnim obavezama), koji je imao za cilj da analizira ulogu mikro-kredencijala u oblasti visokog obrazovanja i način na koji su povezane sa ključnim obavezama proisteklim iz Bolonjskog procesa. Veliki broj zemalja je učestvovao u projektu, a specifičan cilj je bio da se utvrdi da li se postojeći Bolonjski alati mogu primijeniti na mikro-kredencijale ili je potrebno prilagoditi njihovu svrhu.

Definicija mikro-kredencijala koja je nastala kroz Microbol projekat pruža sveobuhvatan pregled šta su mikro-kredencijali, šta pružaju, kakva je njihova povezanost sa postojećim kvalifikacionim okvirima u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, ko osigurava kvalitet, itd. (Microbol, 2020):

„Mikro-kredencijal je mala količina učenja potvrđena kvalifikacijom. U kontekstu EHEA, može je ponuditi institucija visokog obrazovanja ili je prepoznati koristeći procedure priznavanja u

skladu sa Lisabonskom konvencijom o priznavanju ili priznavanjem prethodnog učenja, gdje je to primjenjivo.

Mikro-kredencijal je dizajniran da pruži učeniku specifična znanja, vještine ili kompetencije koje odgovaraju društvenim, ličnim, kulturnim ili potrebama tržišta rada. Mikro-kredencijali imaju eksplicitno definisane ishode učenja na QF-EHEA/NQF nivou, indikaciju pripadajućeg opterećenja u ECTS kreditima, metode i kriterijume ocjenjivanja, i podliježu obezbjeđenju kvaliteta u skladu sa ESG”.

Microbol projekat takođe navodi principe na kojima bi se trebalo zasnivati obezbjeđenje kvaliteta mikro-kredencijala, i to:

- Obezbjedenje kvaliteta mikro-kredencijala je obaveza institucija visokog obrazovanja i sprovodi se kroz njihove interne procese osiguranja kvaliteta;
- Spoljno obezbjeđenje kvaliteta treba da se zasniva na institucionalnoj evaluaciji i primjeni ESG;
- Studenti treba da budu uključeni u proces obezbjeđenja kvaliteta;
- Politike i prakse u procesu obezbjeđenja kvaliteta za mikro-kredencijale treba da budu transparentne;
- Na regionalnom i nacionalnom nivou treba razviti zvanične registre pouzdanih pružalaca usluga;
- Mikro-kredencijale treba evaluirati u skladu sa principima i procedurama Lisabonske konvencije o priznavanju, prvenstveno kroz sporazume o priznavanju između obrazovnih institucija na regionalnom i međuregionalnom nivou. (Microbol, 2021).

U dokumentu "Prema zajedničkoj definiciji mikro-kredencijala", UNESCO predlaže sljedeću definiciju mikro-kredencijala (UNESCO, 2022):

„Mikro-kredencijal:

- *Je zapis o postignuću fokusiranog učenja koji potvrđuje šta učenik zna, razumije ili može da uradi.*
- *Uključuje ocjenjivanje zasnovano na jasno definisanim standardima i izdaje je pouzdan pružalac.*
- *Ima samostalnu vrijednost i može takođe doprinijeti ili nadopuniti druge mikro-kredencijale ili makro-kredencijale, uključujući i priznavanje prethodnog učenja.*
- *Zadovoljava standarde potrebne za relevantno obezbjeđenje kvaliteta.”*

Evropska komisija pruža sljedeću definiciju mikro-kredencijala (Evropska komisija, 2021):

„Mikro-kredencijal je zapis o ishodima učenja koje je učenik stekao nakon male količine učenja. Ovi ishodi učenja su ocijenjeni prema transparentnim i jasno definisanim standardima. Kursevi koji vode do mikro-kredencijala su dizajnirani da pruže učeniku specifična znanja, vještine i kompetencije koje odgovaraju društvenim, ličnim, kulturnim ili potrebama tržišta rada. Mikro-kredencijali pripadaju učeniku, mogu se dijeliti i prenosive su. Mogu biti samostalni ili kombinovani u veće kvalifikacije. Oni su podržani obezbjeđenjem kvaliteta prema dogovorenim standardima u relevantnom sektoru ili oblasti aktivnosti.”

Iako različite inicijative nude različite definicije mikro-kredencijala, sve se "slažu" u jednom - mikro-kredencijali su programi koji su dizajnirani da ponude kratke, fokusirane i direktno primjenjive prilike za učenje za lični razvoj i kreirane su na osnovu potreba tržišta rada.

Imajući u vidu prethodno pomenute definicije i prirodu mikro-kredencijala, sljedeća definicija pruža sveobuhvatan pristup razumijevanju ove teme i treba da se koristi za definisanje mikro-kredencijala unutar crnogorskog sistema visokog obrazovanja:

„Mikro-kredencijali su programi koji su dizajnirani da ponude kratke, fokusirane i direktno primjenjive prilike za učenje za lični razvoj i kreirane su na osnovu potreba tržišta rada. Mikro-kredencijali treba da budu dizajnirane da pruže učenicima specifična znanja, vještine ili kompetencije koje zadovoljavaju društvene, lične, kulturne ili potrebe tržišta rada. Imaju eksplicitno definisane ishode učenja na određenom NQF nivou, navedeno pripadajuće opterećenje u ECTS kreditima, specificirane metode i kriterijume ocjenjivanja i podliježu osiguranju kvaliteta prema ESG“.

Istovremeno, ova definicija odražava mogućnost nadogradnje postojećih regulativa za specijalne programe specijalizacije u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja u okviru crnogorskog Zakona o visokom obrazovanju.

1.1. Izazovi za Agencije za obezbjeđenje kvaliteta

Zakon o visokom obrazovanju (član 13a) u Crnoj Gori propisuje da kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju sprovodi Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u skladu sa evropskim standardima i smjernicama.

Evropska asocijacija za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA) podstiče agencije koje se bave obezbjeđenjem kvaliteta u visokom obrazovanju da usmjere inovacije u oblasti obezbjeđenja kvaliteta i da osiguraju da procesi obezbjeđenja kvaliteta budu usklađeni sa odgovarajućim razvojnim inicijativama u oblasti visokog obrazovanja.

Pitanje na koji način je najbolje obezbijediti kvalitet mikro-kredencijala, da li kroz spoljne mehanizme slične tradicionalnim studijskim programima ili kroz interne institucionalne mehanizme koje evaluiraju agencije, je debata koja se vodi već duže vrijeme. Iskustva u evropskom visokom obrazovanju variraju, pri čemu neke agencije preferiraju prilagođavanje postojećih sistema obezbjeđenja kvaliteta (QA) umjesto kreiranja novih specifičnih za mikro-kredencijale.

Radna grupa ENQA (2023) je ustanovila da izabrani pristup obezbjeđenja kvaliteta zavisi od zrelosti sistema visokog obrazovanja, nacionalnih propisa i institucionalnih iskustava. Potreban je jasan i širok pristup koji će usmjeriti agencije u procesu odlučivanja o metodi i obimu procesa za obezbjeđenje kvaliteta mikro-kredencijale.

Mnoge evropske zemlje nemaju specifične okvire za mikro-kredencijale, što naglašava potrebu za razvojem konkretnih standarda obezbjeđenja kvaliteta. Strukturirani pristup je neophodan da bi se adresirale razlike u vođenju karijere studenata, informacijama o podršci u učenju, internim procesima obezbjeđenja kvaliteta i ishodima mikro-kredencijala.

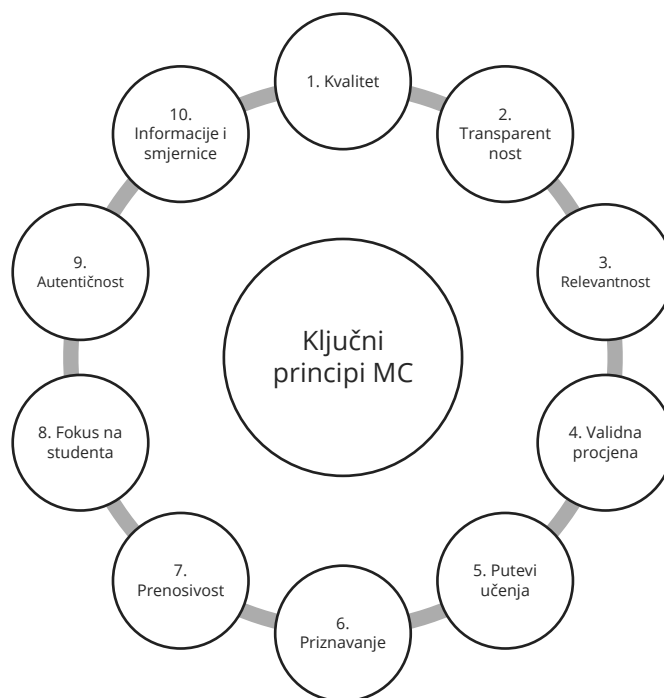
Slično drugim Agencijama u evropskom prostoru visokog obrazovanja, Crna Gora se suočava sa različitim izazovima u vezi sa mikro-kredencijalima. Termin „mikro-kredencijal“ nije prepoznat ni u jednom zakonu koji reguliše sistem visokog obrazovanja. Zbog toga, mikro-kredencijali nisu prepoznati unutar nacionalnih okvira, što zajedno direktno utiče na nedostatak razumijevanja unutar sektora. Da bi se prevazišle ove prepreke, neophodno je uvesti mikro-kredencijale u zakonodavni okvir na nacionalnom nivou, kako bi se stvorio sveobuhvatan okvir za sve zainteresovane strane u sistemu. Uvođenjem mikro-kredencijala u zakonodavni okvir, stvoriće se preduslovi za kreiranje sveobuhvatnog i fleksibilnog okvira za obezbjeđenje kvaliteta koji je esencijalan za integraciju mikro-kredencijala u formalne obrazovne sisteme uz pridržavanje evropskih standarda i smjernica. Ova integracija treba strateški da odgovori na zahtjeve tržišta rada i društva.

Pored toga, na osnovu nivoa zrelosti crnogorskog sistema obezbjeđenja kvaliteta, kao i nivoa i obima institucionalnih internih sistema kvaliteta, najbolji pristup za obezbjeđenje kvaliteta mikro-kredencijala treba biti implementacija eksternog sistema kvaliteta. To znači da, osim programa koji bi mogli biti uvedeni kroz postojeće studijske programe, svi ostali programi moraju proći kroz proceduru akreditacije koju sprovodi Agencija.

U ovom trenutku je jasno da ovo može predstavljati dodatno opterećenje za institucije, ali i za Agenciju. Međutim, dok se ne dostigne odgovarajući nivo zrelosti sistema kvaliteta, neophodno je primijeniti detaljniji pristup.

1.2. Ključni principi mikro-kredencijala

U procesu kreiranja mikro-kredencijala, Evropska komisija u svom dokumentu "Evropski pristup mikro-kredencijalima" (Evropska komisija, 2021) navodi 10 principa u obliku preporuka koji opisuju samu prirodu mikro-kredencijala a koji su primjenjivi u bilo kojoj oblasti ili sektoru (Grafikon 1).

Graph 1. Key principles of micro-credentials (Source: *A European Approach to micro-credentials*, European Commission, 2021)

Cilj preporuka je pružiti podršku za razvoj, implementaciju i priznavanje mikro-kredencijala u institucijama, kompanijama, sektorima i generalno u sistemima visokog obrazovanja.

Imajući to u vidu, visokoobrazovne institucije bi trebalo da, u procesu kreiranja mikro-kredencijala, uzmu u obzir svih 10 preporuka koje je prepoznala Evropska komisija:

- Kvalitet - mikro-kredencijali treba da budu podložni internom i eksternom obezbjeđenju kvaliteta. Proces obezbjeđenja kvaliteta treba da bude fleksibilan, prilagođen nacionalnim propisima, jasno dokumentovan, dostupan i sposoban da zadovolji potrebe studenata i zainteresovanih strana.
- Transparentnost - mikro-kredencijali treba da budu mjerljivi, uporedivi i razumljivi sa jasnim informacijama o ishodima učenja, opterećenju, sadržaju, nivou i ponudi učenja.
- Relevantnost - mikro-kredencijali treba da budu dizajnirani kao različiti, ciljani ishodi učenja. Mogućnosti učenja koje pružaju moraju biti ažurirane po potrebi kako bi zadovoljile identificovane potrebe za učenjem.
- Validna procjena - ishodi učenja se procjenjuju prema transparentnim standardima.
- Putevi učenja - mikro-kredencijali imaju za cilj podršku fleksibilnim putevima učenja, uključujući mogućnost slaganja, verifikacije i priznavanja mikro-kredencijali iz različitih sistema.
- Priznavanje - treba omogućiti uporedivost mikro-kredencijala kroz cijeli evropski sistem visokog obrazovanja.

- Prenosivost - vlasnici mikro-kredencijala su učenici. Mikro-kredencijali mogu biti sačuvani i dijeljeni od strane studenata. Infrastruktura za čuvanje podataka bazirana je na otvorenim standardima i modelima podataka, što osigurava interoperabilnost i neometanu razmjenu podataka, ali takođe omogućava jednostavnu verifikaciju autentičnosti podataka.
- Fokus na studenta - mikro-kredencijali su kreirani da zadovolje potrebe ciljnih grupa studenata.
- Autentičnost - mikro-kredencijali sadrže dovoljno informacija za verifikaciju autentičnosti studenta, pravnog identiteta pružaoca mikro- kredencijala kao i datum i mjesto izdavanja mikro-kredencijala.
- Informacije i smjernice - informacije i savjeti u vezi sa mikro- kredencijalima treba da budu integralni dio smjernica za cjeloživotno učenje i treba da budu kreirane da pokrivaju najšire grupe učesnika, poštujući principe inkluzivnosti, dostupnosti obrazovanja, obuke i izbora karijere.

Važno je naglasiti da, uprkos činjenici da termin mikro- kredencijali još uvijek nije uveden, ovi principi su već primjenjivi u procesu kreiranja specijalnih programa obuke u oblasti cjeloživotnog učenja koje mogu pružiti institucije visokog obrazovanja.

2. Regulatorini okvir za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju u Crnoj Gori

Kao što je već navedeno, obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju u Crnoj Gori regulisano je Zakonom o visokom obrazovanju i podzakonskim aktima. Zakon o visokom obrazovanju propisuje da se obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja ostvaruje kroz akreditaciju, samoevaluaciju i reakreditaciju (Član 7). Članom 13a istog zakona propisano je da se obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju sprovodi od strane Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, u skladu sa evropskim standardima i smjericama (ESG).

Interno obezbjeđenje kvaliteta je u domenu institucija koje su vanjski evaluirane od strane Agencije. U primjeni su dva osnovna postupka vanjske evaluacije:

- Akreditacija studijskih programa i
- Reakreditacija visokoobrazovnih institucija.

Osim toga, Zakon o visokom obrazovanju (Član 43) propisuje da institucije imaju mogućnost da vrše izmjene u studijskom programu bez sprovođenja postupka akreditacije ako te izmjene ne prelaze 30 ECTS bodova: "*Licencirana ustanova u periodu važenja akreditacije, odnosno reakreditacije može da vrši izmjene studijskog programa na osnovnim studijama najviše do 30 ECTS kredita bez sprovođenja postupka akreditacije i licenciranja.*"

Iako Zakon i podzakonski akti ne definišu i ne prepoznaju mikro-kredencijale, prema Zakonu o visokom obrazovanju (Član 97), Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta

visokog obrazovanja takođe je odgovorna za akreditaciju posebnih programa usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja. Član 97 propisuje sljedeće:

"Ustanove mogu realizovati posebne programe usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja radicijem sticanja stručne kvalifikacije ili dijela stručne kvalifikacije, odnosno druge kvalifikacije, u skladu sa zakonom i posebnim propisima institucije.

Posebni program usavršavanja iz stave 1 ovog člana ne smatra se studijskim programom. Programe iz stava 1 ovog člana akredituje Agencija, osim programa koje su donijeli nadležni organi u skladu sa zakonom, i mogu se realizovati na licenciranim ustanovama, u skladu sa posebnim zakonom.

Licu koje završi program usavršavanja, ustanova iz stave 1 ovog člana izdaje ispravu.

Provjera znanja, vještina i kompetencija lica koja završe posebne programe vrši se u skladu sa posebnim aktom ustanove."

Imajući u vidu da Agencija akredituje programe cjeloživotnog učenja, kako je navedeno u Zakonu, u svrhu akreditacije ovog tipa programa, donijeti su sljedeći podzakonski akti:

- Pravila o postupku akreditacije programa cjeloživotnog učenja
- Obrazac zahtjeva za akreditaciju programa cjeloživotnog učenja

Pravila o postupku akreditacije programa cjeloživotnog učenja (2019) regulišu postupak, metode i kriterijume za akreditaciju programa cjeloživotnog učenja, koji se sprovode u licenciranim visokoobrazovnim institucijama. Takođe, pravila navode da *"Bliže uslove i kriterijume, način i postupak upisa na programe cjeloživotnog učenja propisuje ustanova koja sprovodi takve programe u skladu sa svojim posebnim aktom."*

Važno je istaći da je Crna Gora, kao što je već navedeno, razvila i regulisala akreditaciju posebnih programa usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja, što može biti primjenjivo i kada su u pitanju programi za sticanje mikro-kredencijala, koji u osnovi predstavljaju vrstu programa cjeloživotnog učenja.

Ovo je važno jer je proces uvođenja mikro-mikrokredencijala, kao i obezbjeđenje kvaliteta ovih vrsta programa, razvijen do određenog stepena, i trebaće manje vremena za njihovu potpunu implementaciju.

Čak i sada, ustanove visokog obrazovanja mogu akreditovati posebnih programa usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja, koji još uvijek nisu nazvani mikro-kredencijalima, ali imaju sve karakteristike ovih tipova programa, kako ih definiše EHEA.

Neke od aktivnosti koje treba sprovesti kako bi se sveobuhvatno definisale i potpuno priznale mikro-kredencijali su:

- Uvođenje termina mikro-kredencijal uz prihvatanje njegovog definisanja unutar regulatornog okvira;

- Definisanje broja ECTS bodova koji bi se stekli završetkom mikro-kredencijala (1-5 ECTS);
- Definisanje nivoa u Nacionalnom okviru kvalifikacija (imajući u vidu da ovaj okvir pokriva samo mikro-kredencijale koje se implementiraju na nivou visokog obrazovanja, oni bi trebali da budu na nivou 6 – dodiplomske studije, nivo 7 – master studije i nivo 8 – doktorske studije);
- Institucije moraju razviti jasne strateške ciljeve u vezi sa razvojem i implementacijom mikro-kredencijala, kao i razvijene institucionalne okvire za ovaj tip programa. Sa njima bi trebalo regulisati organizaciju, finansiranje, implementaciju mikro-kredencijala, registraciju, evaluaciju rada, izdavanje dokumenata, dodelu sertifikata učesnicima kao i druga važna pitanja za implementaciju programa mikro-kredencijala u oblasti visokog obrazovanja.

2.1. Unapređenje kvalifikacija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja

Standard 1.5. evropskih standarda i smjernica navodi da "Institucije visokog obrazovanja moraju osigurati kompetentnost svojih predavača i primjenjivati pravedne i transparentne procese zapošljavanja i razvoja zaposlenih". Ovo znači da jačanje kompetencija i usvajanje novih vještina i znanja koja su karakteristična za moderno vrijeme treba da budu u fokusu institucija visokog obrazovanja, kako bi nastavno osoblje moglo zadovoljiti potrebe sve zahtjevnije i raznovrsnije studentske populacije.

Agencija prepoznaje potrebu za jačanjem kompetencija nastavnika na institucijama visokog obrazovanja kroz različite projektne aktivnosti. Projekat "Integracija ključnih kompetencija u crnogorski obrazovni sistem" rezultirao je razvojem dopunskog standarda (standard 10 - Akreditacija studijskih programa za inicijalno obrazovanje nastavnika) za akreditaciju studijskog programa za inicijalno obrazovanje nastavnika. Takođe, Agencija je učestvovala u projektu "Bolje akademske kvalifikacije kroz osiguranje kvaliteta" (BAQUAL), koji je imao za cilj identifikaciju zajedničkog standarda u evaluacionim procedurama i podsticanje primjene kvalifikacionog okvira u internim i eksternim procedurama obezbjeđenja kvaliteta u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji. Zadatak projektnog tima bio je da razvije novi kvalifikacioni standard - profesionalnu kvalifikaciju, dizajniranjem programa cjeloživotnog učenja usmjerenog na unapređenje kompetencija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja.

Analiza sprovedena kroz pomenuti projekat pokazala je da većina univerzitetskih profesora tokom svog formalnog obrazovanja u Crnoj Gori nije imala priliku da stekne osnovne didaktičke vještine koje su neophodne za sprovođenje nastavnog procesa. Pored toga, nastavni planovi i programi na institucijama visokog obrazovanja u velikom broju slučajeva ne pružaju mogućnost izučavanja metodologije nastave odgovarajućih predmeta, što predstavlja još jednu od ključnih vještina i potreba nastavnog procesa.

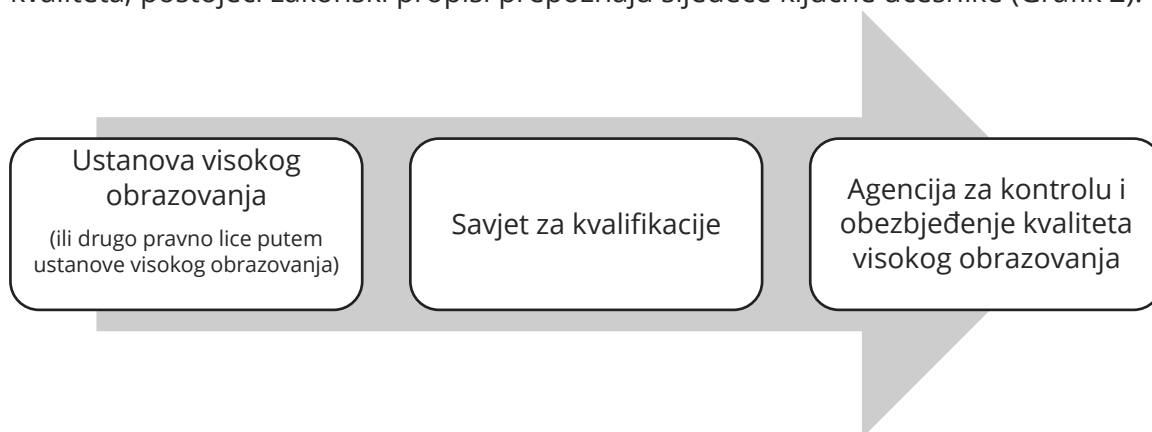
Prepoznajući potrebu za razvojem i pružanjem mikro-kredencijala radi jačanja kompetencija nastavnika, što je takođe cilj projekta Cred4Teach, ustanove visokog

obrazovanja mogu razviti nove kratke programe obuke (mikro-kredencijale) u različitim oblastima pedagoškog rada.

Usklađivanjem internih procedura i pravila institucija sa Pravilima o postupku akreditacije programa cjeloživotnog učenja, može se osigurati kvalitet mikro-kredencijala. Takođe, primjena ovih Pravila osigurava usklađenost sa ESG standardima, što uspostavlja mehanizam kvaliteta evropskog kvalifikacionog okvira.

Da bi akreditovala ovu vrstu programa, institucija je zakonski obavezna da posjeduje razvijenu kvalifikaciju za oblast u kojoj će biti uspostavljen mikro-kredencijal (kao poseban program u oblasti cjeloživotnog učenja). Agencija pruža podršku kroz osiguranje kvaliteta ove vrste programa, u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima.

Mikro-kredencijali za jačanje kompetencija nastavnika (kao oblik posebnih programa u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja), koje su cilj projekta Cred4Teach, su odgovornost institucija visokog obrazovanja. U cilju obezbjeđenja kvaliteta, postojeći zakonski propisi prepoznaju sljedeće ključne učesnike (Grafik 2):

Grafik 2. Učesnici u procesu razvoja mikro-kredencijala

1. *Ustanove visokog obrazovanja (ili drugo pravno lice putem ustanove visokog obrazovanja)* su odgovorne za razvijanje svog institucionalnog okvira, uspostavljanje odgovarajućeg internog sistema osiguranja kvaliteta i razvoj mikro-kredencijala.
2. *Savjet za kvalifikacije* je glavno strateško tijelo za razvoj Nacionalnog kvalifikacionog okvira, koje prati razvoj kvalifikacionog okvira u cjelini. Ovo tijelo daje mišljenje o inicijativi za razvoj kvalifikacije koju podnosi institucija.
3. *Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja* sprovodi proces akreditacije studijskih programa i posebnih programa obuke u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja (mikro-kredencijala).

2.2. Proces akreditacije mikro-kredencijala

U procesu dizajniranja i implementacije **mikro-kredencijala usmjerenih na profesionalni razvoj nastavnika** (kao posebnih programa obuke u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja), institucije visokog obrazovanja, u skladu sa nacionalnim propisima, mogu birati između dva modela razvoja u zavisnosti od ciljne grupe za koju je ovaj tip programa namijenjen (Tabela 1).

Model 1 se odnosi na mikro-kredencijale za unapređenje kvalifikacija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja koje su namijenjene studentima i mogu se razviti i uvesti kao dopuna akreditovanih studijskih programa. Ovo se može uraditi bez sprovođenja postupka akreditacije, u slučaju kada promjena u studijskom programu nije veća od 30 ECTS kredita (u skladu sa Zakonom).

Model 2 se odnosi na mikro-kredencijale (kratki programi/kursevi) za unapređenje kvalifikacija nastavnika u oblasti visokog obrazovanja koje su namijenjene saradnicima u nastavi i profesorima na ustanovama visokog obrazovanja kao i trećim licima (nastavnicima na predškolskom, osnovnom i srednjem nivou obrazovanja). U ovom modelu, potrebno je da ustanova podnese inicijativu za razvoj kvalifikacije, a zatim prođe kroz postupak akreditacije kako slijedi:

1. Inicijativu za razvoj kvalifikacije može podnijeti ustanova visokog obrazovanja ili drugo pravno lice putem ustanove visokog obrazovanja. Ustanova podnosi inicijativu nadležnom sektorskom savjetu, koji može prihvatiti inicijativu ili je vratiti na doradu. Nakon prihvatanja inicijative od strane sektorskog savjeta, Savjet za kvalifikacije određuje inicijativu kao prijedlog za razvoj kvalifikacije i dostavlja je ustanovi koja je podnijela inicijativu, radi razvoja kvalifikacije.
2. Tako pripremljen program, sa potvrdom Savjeta za kvalifikacije, zajedno sa Zahtjevom za akreditaciju i izvještajem o ispunjenosti standarda, podnosi se Agenciji za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja na akreditaciju.

Prilikom pripreme elaborata o osnivanju mikro-kredencijala, ustanova treba da posebno obrati pažnju na:

- *Politike obezbjeđenja kvaliteta* – Ustanove visokog obrazovanja moraju da imaju razvijen institucionalni okvir koji će obezbijediti nesmetan proces razvoja programa za sticanje mikro-kredencijala. Osim toga, kako je jedan od ciljeva razvoja mikro-kredencijala odgovor na rastuće potrebe tržišta rada, ustanova mora da ima jasna strateška opredjeljenja i definisane ciljeve u pogledu razvoja i implementacije mikro-kredencijala.
- *Struktura programa i koncepcija za realizaciju* - Ustanove moraju imati jasne procedure i postupke za izradu i odobravanje programa mikro-kredencijala koji trebaju biti izrađeni tako da ispunjavaju postavljene ciljeve, jasno

definisdane ishode učenja i jasno opisane vrstu kvalifikacije koja se stiće završetkom takvog programa. Ciljevi programa moraju biti usklađeni sa ciljevima ustanove. Takođe, ustanove moraju imati unaprijed utvrđene propise koji se odnose na upis, napredovanje, obaveze učesnika, ocjenjivanje, priznavanje i sertifikovanje.

- *Resursi* – Ustanove visokog obrazovanja moraju obezbijediti kompetentno i stručno nastavno osoblje koje će obezbijediti postizanje očekivanih ishoda učenja u vremenu planiranom za završetak programa. Dodatno, ustanova mora da obezbijedi fizičke, tehničke i materijalne preduslove za nesmetanu realizaciju programa u zavisnosti od načina realizacije mikro-kredencijala (fizički, online, kombinovano).
- *Kontinuirano praćenje i revizija* – kako programi za sticanje mikro-kredencijala nastaju kao rezultat sve većih potreba tržišta rada za specijalizovanim vještinama i što realizaciju ovih programa treba da karakteriše fleksibilnost u izradi, razvoju i implementaciji, potrebno je kontinuirano i peirodično revidirati ove programe kako bi se postigli strateški ciljevi u oblasti jačanja kapaciteta.

S tim u vezi, elaborat mikro-kredencijala (kao posebnog programa obuke u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja) treba da sadrži sljedeće:

- a. Naziv programa;
- b. Opis programa;
- c. Ciljevi programa;
- d. Ime i prezime rukovodioca programa;
- e. Kratka profesionalna biografija rukovodioca programa;
- f. Spisak akademskog osoblja koje izvodi program;
- g. Kratke profesionalne biografije akademskog osoblja koje izvodi program;
- h. Metode izvođenja nastave ili aktivnosti programa;
- i. Fizički i materijalni preduslovi za realizaciju programa;
- j. Preduslovi za upis na program;
- k. Troškovi upisa i pohađanja programa;
- l. Broj očekivanih učesnika;
- m. Trajanje programa po predmetima, odnosno aktivnostima sa informacijama za svaki predmet, odnosno svaku aktivnost pojedinačno (plan rada);
- n. Oblik praćenja kvaliteta nastave (anketa učesnika ili neki drugi način);
- o. Obaveze učesnika programa;
- p. Broj ECTS bodova koji se stiću nakon završetka programa, ako se program realizuje sa ciljem sticanja ECTS bodova;
- q. Ishodi učenja;
- r. Način sprovođenja provjere znanja ili ispita, ako su predviđeni programom;
- s. Vrsta i sadržaj dokumenta koji se dobija po završetku programa.

3. Agencija imenuje koordinatora (zaposlenog iz Agencije) koji provjerava formalnu ispunjenost zahtjeva.
4. Ako je zahtjev neispravan, ustanova je, nakon prijema obavještenja, dužna da otkloni nedostatke.
5. Ako ustanova otkloni uočene nedostatke u roku, smatra se da je zahtjev ispravan od dana podnošenja. Ako ustanova ne otkloni uočene nedostatke u roku, Agencija će donijeti rješenje o odbijanju zahtjeva. Na zahtjev ustanove, rok se može produžiti za najviše 15 dana, nakon čega se smatra, u slučaju neuspješnog podnošenja ispravnog zahtjeva, da je ustanova odustala od istog.
6. Agencija imenuje komisiju za ocjenjivanje koja treba da procijeni podnešeni Zahtjev. Komisija za ocjenjivanje sastoji se od najmanje tri člana, koji se biraju sa liste eksperata od strane Agencije sa zadatkom da sastave i dostave koordinatorskom Izvještaj o akreditaciji mikro-kredencijala (posebnog programa obuke).
7. Na osnovu prijedloga komisije za ocjenjivanje, Agencija donosi odluku o akreditaciji mikro-kredencijala (posebnog programa obuke) najkasnije tri mjeseca od dana podnošenja formalnog zahtjeva, na osnovu koje izdaje potvrdu ili rješenje o odbijanju zahtjeva za akreditaciju.
8. Agencija dostavlja ustanovi odluku ili rješenje sa Izvještajem o akreditaciji mikro-kredencijala (posebnog programa obuke).
9. Na osnovu pozitivne odluke o akreditaciji, Agencija izdaje instituciji sertifikat o akreditaciji na maksimalni period od pet godina.
10. Nakon završetka procesa akreditacije programa za sticanje kvalifikacije, u slučaju pozitivne odluke, odnosno odobrenja akreditacije, ustanova visokog obrazovanja, na osnovu akreditovanog programa, priprema standard kvalifikacije i podnosi pripremljeni standard Savjetu za kvalifikacije na potvrdu, usvajanje i upis u registar Nacionalnog okvira kvalifikacija.

Tabela 1. Modeli razvoja kratkih kurseva (mirko-kredencijala) za profesionalni razvoj nastavnika na ustanovama visokog obrazovanja

Ciljna grupa	Vrsta programa	Način implementacije	Da li je potrebna akreditacija programa?
Studenti	Obavezni ili izborni predmet u okviru studijskog programa	Uvođenjem obaveznog ili izbornog predmeta u okviru studijskog programa čijim završetkom student stiče nastavničke kompetencije i kompetencije struke (predmeta) koje se stiču i kroz praktični rad u osnovnim i srednjim školama.	Ako su izmjene u okviru studijskog programa manje od 30 ECTS kredita, ustanova može uvesti program kroz svoje interne procedure usvajanja na nastavnim vijećima. Ukoliko su izmjene u okviru studijskog programa veće od 30 ECTS kredita onda se podnosi zahtjev za akreditaciju cijelog studijskog programa.
Saradnici u nastavi na ustanovama visokog obrazovanja	Mikro-kredencijal (Poseban program usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja)	Kreiranje mikro-kredencijala (posebnog programa usavršavanja u oblasti cjeloživotnog učenja) u cilju unapređenja nastavničkih kompetencija za buduće nastavnike. S obzirom da su saradnici u nastavi svršeni studenti, ovaj program ne može biti sastavni dio studijskog programa već predstavlja poseban program usavršavanja u oblasti cjeloživotnog učenja.	Da
Profesori na ustanovama visokog obrazovanja	Mikro-kredencijal (Poseban program usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja)	U postupku izbora u zvanje profesora ocjenjuju se naučne, pedagoške i profesionalne kompetencije. Naučne kompetencije se ocjenjuju primjenom Mjerila za izbor u akademska zvanja, koja se donose na nacionalnom nivou i primjenjuju se na svim ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori. Pedagoške i profesionalne kompetencije se propisuju interim aktima na ustanovama visokog obrazovanja.	Da

		Ustanove visokog obrazovanja mogu uvesti kao obavezu nastavnicima da prilikom izbora u veće akademsko zvanje imaju završen mikro-kredencijal u oblasti jačanja nastavničkih kompetencija.	
Treća lica (nastavno osoblje na predškolskom, osnovnoškolskom i srednjem nivou obrazovanja)	Mikro-kredencijal (Poseban program usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja)	Mikro-kredencijal (poseban program usavršavanja u oblasti cjeloživotnog učenja) za sva lica izvan sistema visokog obrazovanja u Crnoj Gori (nastavnici na svim nivoima obrazovanja).	Da

Obim mikro-kredencijala zavisi prije svega od ciljne grupe, tematske obuhvatnosti kao i načina realizacije. Kao što je i navedeno u Tabeli 1, mikro-kredencijali (kratki programi) koji su usmjereni na jačanje nastavničkih kompetencija mogu da se implementiraju kroz postojeće studijske programe ili da se akredituju kao mikro-kredencijali (posebni programi usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja). U tom smislu identifikovane su sljedeće ciljne grupe:

1. **Studenti** - moguće je jačati nastavne planove i programe uvođenjem kratkih izbornih kurseva kojima će studenti razvijati vještine pedagoškog, didaktičkog i metodološkog rada. Razvijanjem ovakvih programa, dopunio bi se postojeći studijski program uvođenjem obaveznog ili izbornog predmeta, gdje bi ustanova morala da prođe postupak akreditacije novog studijskog programa samo u slučaju da su izmjene veće od 30 ECTS-a. U suprotnom, kroz interne mehanizme na ustanovama visokog obrazovanja sve izmjene manje od 30 ECTS kredita mogu biti implementirane. Takođe, ukoliko studenti završe neki mikro-kredencijal koji se odnosi na jačanje nastavničkih kompetencija, ustanove trebaju da imaju vidu mogućnost priznavanja takvog mikro-kredencijala ukoliko je riječ o studijama kojima se po završetku stižu nastavničke kompetencije.
2. **Saradnici u nastavi** - u ovoj grupi je riječ o svršenim studentima, pa mikro-kredencijali u formi obaveznih ili izbornih predmeta na studijskim programima nisu primjenjivi. Naročito ako je riječ o studijskim programima kojima se ne stižu nastavničke kompetencije. Za ovu ciljnu grupu, ustanova može da razvije i akredituje mikro-kredencijal (poseban program za usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja) čijim bi se završetkom stekla stručna, dio stručne ili druga kvalifikacija u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju. Imajući u vidu da je u ovoj grupi riječ o svršenim studentima koji po završetku studija ulaze u učionice a koji predstavljaju potencijalne buduće profesore, ustanove visokog obrazovanja bi trebale da omoguće svim saradnicima da, tokom trajanja njihovog saradničkog angažmana, završe mikro-kredencijale usmjerene na jačanje nastavničkih kompetencija koji bi se ocjenjivali prilikom izbora u dalje angažovanje na ustanovi visokog obrazovanja.
3. **Profesori na ustanovama visokog obrazovanja** - završetak mikro-kredencijala za jačanje nastavničkih kompetencija može biti obaveza za sve nastavnike na ustanovama visokog obrazovanja u procesu biranja u veće akademsko zvanje. Takve mjere ustanove mogu da propišu svojim internim pravilima gdje bi se mikro-kredencijali posebno vrednovali u okviru pedagoškog ili stručnog rada. Dakle i u ovom slučaju, ustanova može da razvije mikro-kredencijale (posebne programe usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja) koje će u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i podzakonskim aktima proći postupak akreditacije sproveden od strane Agencije.
4. **Nastavnici (predškolski, osnovnoškolski i srednješkolski nivo)** - ustanove visokog obrazovanja mogu da razviju mikro-kredencijale (posebne programe

usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja) za potrebe nastavnika na drugim nivoima obrazovanja. Osim postupka akreditacije koji je potrebno da bude sproveden u ovom slučaju, potrebno je obezbijediti prepoznavanje i prihvatanje stručne kvalifikacije, dijela stručne kvalifikacije ili druge kvalifikacije na tržištu rada koja bi se stekla završetkom ovakvog programa.

Zaključak

Postoje brojni izazovi s kojima se susreću sistemi visokog obrazovanja kada je riječ o mikro-kredencijalima, od načina definisanja, preko identifikacije pružalaca usluga, pa sve do samih učesnika i ciljnih grupa za koje se mikro-kredencijali razvijaju.

Dodatno, nacionalni propisi regulišu ovu oblast na različite načine, tako da isto rješenje nije primjenjivo u svakom sistemu visokog obrazovanja. Zbog toga preporuke različitih inicijativa i međunarodnih organizacija mogu pomoći u procesu definisanja i stvaranja preporuka za razvoj okvira za mikro-kredencijale u sistemu visokog obrazovanja.

U Crnoj Gori, postojeći Zakon o visokom obrazovanju ne prepoznaje mikro-kredencijale, već prepoznaje posebne programe obuke u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja. Kroz razvoj posebnih programa obuke u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja, institucije su u mogućnosti da razvijaju kratke programe (mikro-kredencijale) i na taj način odgovore na rastuće zahtjeve tržišta rada i rastuće potrebe studenata koji žele steći i unaprijediti svoje vještine i kompetencije u savremenom društvu.

Rezultati istraživanja sprovedenog kroz projekt BAQUAL takođe pokazuju da je potrebno jačati kompetencije nastavnika. Istraživanje je pokazalo da su samo oni studijski programi čiji je izlazna kvalifikacija nastavnik, odnosno predmetni nastavnik u osnovnim i srednjim školama, donekle pokrili predmete koji stižu nastavničke kompetencije. Analiza je takođe pokazala da većina univerzitetskih profesora tokom svog formalnog obrazovanja nije imala priliku da stekne osnovne pedagoško-didaktičke vještine potrebne za realizaciju nastavnog procesa, odnosno da nastavni planovi ne pružaju priliku za izučavanje metodologije nastave odgovarajućih predmeta.

Upravo bi ova ciljna grupa (asistenti u nastavi i profesori na visokoškolskim institucijama, a zatim na svim nivoima obrazovanja) trebala biti u fokusu razvoja mikro-kredencijala za sticanje i jačanje nastavničkih kompetencija.

Reference

1. Application form for accreditation of lifelong learning programs (2019). <https://akokvo.me/wp-content/uploads/2019/10/Application-form-for-the-accreditation-of-a-special-development-programme-of-lifelong-learning.docx>
2. BAQUAL (2020-2022) - Better academic qualifications through quality assurance. <https://www.baqual.hr/project>
3. ENQA (2023). Quality Assurance of Micro-Credentials: Expectations within the Context of the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ENQA Working Group on Quality Assurance on Micro-credentials, Edited by Anca Greeere. <https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/ENQA-micro-credentials-report.pdf>
4. Erasmus+ projekat „Bolje akademske kvalifikacije kroz obezbjeđenje kvaliteta“ Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja (2021). ANALIZA o kompetencijama nastavnika na ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori. [https://www.baqual.hr/userfiles/files/Analiza_Crna%20Gora\(1\).pdf](https://www.baqual.hr/userfiles/files/Analiza_Crna%20Gora(1).pdf)
5. European Commission (2021). A European Approach to Micro-Credentials. <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/micro-credentials%20brochure%20updated.pdf>
6. I'MINQA (2023). Approaches to Quality Assurance of Micro-credentials A report on policies and practices to assure the quality of microcredentials in the European Higher Education Area, By Elena Cirlan, Senior policy and project coordinator, ENQA. https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/IMINQA-MC-report_Approaches-to-Quality-Assurance-of-Micro-credentials.pdf
7. Manual for Institutional Assessment in Higher Education 2022, Agency for Assessment and Accreditation of Higher Education (A3ES). https://www.a3es.pt/sites/default/files/Manual_for_Institutional_Assessment_2022.pdf
8. Microbol (2020). European project Microbol, Micro-credentials linked to the Bologna Key Commitments (desk research report). <https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2020/09/MICROBOL-Desk-Research-Report.pdf>
9. Microbol (2021) European project Microbol, Microbol Working Group on recognition Output document and recommendations – June 2021. https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2021/07/Output_document_recognition.pdf
10. Microbol (2022). European project Microbol, Micro-credentials linked to the Bologna KeyCommitments, Common Framework for Micro-credentials in the EHEA. https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2022/03/Micro-credentials_Framework_final-1.pdf
11. Microguide (2022). Developing Guidelines for the implementation of micro-credentials in higher education. Analysis of the micro-credential certification and credit evaluation practice in Project Partner countries, making a proposal for the best model of certification. <https://microguide.bio.bg.ac.rs/wp->

- content/uploads/2023/09/03.-Analysis-of-the-micro-credential-certification-and-credit-evaluation-practice-in-Project-partner-countries.pdf
12. OECD (2023). Micro-credential policy implementation in Finland, the Slovak Republic, Slovenia and Spain, OECG Educational Policy Perspectives, Directorate for Education and Skills, OECD Education Policy Perspectives, Directorate for Education and Skills <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3daa488-en.pdf?expires=1717494747&id=id&accname=guest&checksum=166F9CF3D3A3EFDBA376431879454CB6>
 13. Oliver, B. (2022). Towards a Common Definition of Micro-Credentials. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381668>
 14. Rules on the accreditation procedure of lifelong learning programs (2019). <https://akokvo.me/wp-content/uploads/2019/09/Rules-on-the-accreditation-procedure-of-a-lifelong-learning-programme.docx>
 15. Standard 10 sa kriterijumima - Akreditacija studijskog programa za inicijalno obrazovanje nastavnika sa kriterijumima/ Standard 10 - Accreditation of study programs for initial teacher education.
 16. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). (2015). Brussels, Belgium. <https://akokvo.me/wp-content/uploads/2019/02/5.8.-Me%C4%91unarodni-propisi.pdf>
 17. Zakon o visokom obrazovanju (Službeni list CG, br. 44/2014, 52/2014, 47/2015, 40/2016, 42/2017, 71/2017, 55/2018, 3/2019, 17/2019 – drugi zakon, 47/2019, 72/2019, 74/2020, 104/2021, 86/2022, 86/2022-I, 125/2023 I 33/2024)
 18. Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, Hrvatski sabor, NN 119/2022

Opis projekta

Projekat CRED4TEACH adresira potrebe ustanova visokog obrazovanja i donosilaca obrazovnih odluka u Albaniji, Crnoj Gori i Ukrajini kako bi pružili visokokvalitetnu, inkluzivnu, fleksibilnu i kompetencijama zasnovanu obuku za nastavnike u aktivnoj službi širom različitih obrazovnih sektora.

Glavni cilj projekta je unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika u ovim zemljama uvodeći i uspostavljajući mehanizme za kreiranje i priznavanje mikro-kredencijala koristeći pedagoške pristupe zasnovane na MOOC-ovima. Projekat ima za cilj da pozicionira mikro-kredencijale kao održive alternative formalnim kursevima kontinuiranog profesionalnog razvoja, doprinoseći razvoju putanja učenja zasnovanih na kreditima u kontinuiranom profesionalnom razvoju nastavnika.

Specifični ciljevi projekta uključuju:

- Unapređenje vještina i kompetencija akademskog i administrativnog osoblja učesnih institucija u razvoju, dostavljanju, procjeni, priznavanju i osiguranju prenosivosti MOOC-baziranih mikro-kredencijala;
- Razvoj, testiranje i uspostavljanje nacionalnih i institucionalnih okvira za kreiranje, procjenu, izdavanje i priznavanje mikro-kredencijala u Ukrajini, Albaniji i Crnoj Gori;
- Kreiranje i dostavljanje pilot-projekata MOOC-baziranih mikro-kredencijala prilagođenih nastavnicima u aktivnoj službi u različitim sektorima;
- Promovisanje šireg usvajanja mikro-kredencijala za profesionalni razvoj među nastavnicima i drugim ciljnim grupama, čime se unapređuje dimenzija cjeloživotnog učenja u visokom obrazovanju.

Projekat CRED4TEACH okuplja 15 institucija iz sedam zemalja: Albanija, Estonija, Njemačka, Crna Gora, Portugal, Turska i Ukrajina. Više informacija o CRED4TEACH možete pronaći na www.cred4teach.eu.